

N:o 53.

Ank. till Riksd. kansli den 19 april 1894, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

I 1 § af förordningen om landsting den 21 mars 1862 stadgas:

»I hvarje län skall finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud från länets städer och härader eller tingslag; dock att detta stadgande äfvensom hvad här nedan föreskrifves, icke eger tillämpning å stad, som har mera än 25,000 invånare. Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bundna af valmäns föreskrifter.»

Uti en vid sistlidne riksdag väckt motion hemställde herr J. Johnsson i Bollnäs, att förenämnda lagrum måtte erhålla följande förändrade lydelse:

I hvarje län skall finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud från länets städer och härader eller tingslag; dock att detta stadgande äfvensom hvad här nedan vidare föreskrifves, icke må ega tillämpning på stad, som har en folkmängd af minst en etthundrafemtiondedel af rikets hela invånareantal. Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bundne af valmäns föreskrifter.

Efter erinran om ifrågavarande lagrums nuvarande lydelse anfördes till stöd för motionen:

»I 6 § af det förslag till ändring af riksdagsordningen, som af 1892

års Riksdag antagits att hvila för vidare grundlagsenlig behandling, stadgas följande:

»1. Första Kammarens ledamöter skola, till ett antal af etthundra-femtio och för en tid af nio år, utses af landstingen och fullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga.

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundra-femtiondedel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd än i mom. 2 sägs, väljes dock en riksdagsman.»

Om detta förslag skulle blifva upphöjdt till grundlag, utan att motsvarande ändring i nu gällande förordning angående landsting vidtages, skulle den grundsats, som komme att gälla för de olika landstingsområdena och de större städernas rätt att utse ledamöter af Första Kammaren, icke vara tillämplig på stad med något öfver 25,000 invånare, hvilken stad fortfarande skulle utgöra en valkrets och utse ledamot af sistnämnda kammare.

Då hela rikets folkmängd, enligt officiella uppgifter, vid 1890 års slut utgjorde 4,784,981 invånare, skulle den qvot, som berättigar landstingsområde att utse ledamot af Första Kammaren, utgöra cirka 31,900, och då denna qvot vid tiden för tillämpningarna af ifrågavarande grundlagsförslag genom folkmängdens tillväxt torde komma att ytterligare ökas, är det af vikt, för vinnande af likställighet mellan stad och landsting i berörda afseende, att sådan ändring i landstingsförordningen varder vidtagen, att de grundsatser, som i förslaget till riksdagsordning § 6 funnit uttryck, jemväl blifva å förstnämnda förordning tillämpliga.

Men om således redan nu en ändring i omförmälda afseende är för vinnande af likhet i den representativa rätten mellan stad och landsting för val till Första Kammaren påkallad, så skulle, om sådan ändring ej varder vidtagen, de anmärkta missförhållandena, genom folkmängdens snabbare tillväxt i städerna än på landsbygden, medföra olägenhet, icke allenast derigenom att landstingens inflytande på valen till Första Kammaren skulle småningom minskas och undergräfvast, enär den qvot af folkmängden, som berättigar landsting att utse ledamot, successivt ökades, under det att så ej vore fallet med stad, som hade en folkmängd af något öfver 25,000 invånare, utan jemväl det absurda förhållande förr eller senare, beroende på folkmängdens snabbare eller långsammare tillväxt, inträffa, att de olika valkretsarne komme att utse

flera ledamöter af Första Kammaren, än hvaraf samma kammare, enligt förslaget § 6 riksdagsordningen, finge bestå.

Då Riksdagen fattat beslut, som afser att afhjelpa de nu befintliga missförhållandena emellan stad och landsbygd i fråga om val till Andra Kammaren, lär det vara nödigt tillse, att icke nya missförhållanden skapas i afseende å val till Första Kammaren, hvilket påtagligen blifver fallet, om ledamöternas antal i sistnämnda kammare fixeras, utan att, i sammanhang dermed, städernas rätt till samma val likställes med landstingens.

Då genom fixering af den folkmängdssiffra, som borde vara bestämmande för stad att bilda särskild valkrets, syftet: likställighet emellan stad och landsting i fråga om val till Första Kammaren, icke kan vinnas, när denna siffra snart skulle befinnas för hög eller för låg, återstår endast att anlita den princip, som är upptagen i förslag till § 6 riksdagsordningen, nemligen att stad, med en folkmängd af minst en etthundrafemtiondedel af rikets invånareantal, må från landsting utsondras och bilda egen valkrets för val af ledamot af Första Kammaren.»

Lagutskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas, då det syntes utskottet icke böra ifrågasättas att föreslå någon ändring af ifrågavarande stadgande i förordningen om landsting utom för det fall, att ofvan nämnda grundlagsändringsförslag blefve antaget, samt frågan alltså måste anses hafva blifvit för tidigt väckt.

Denna utskottets hemställan blef af båda kamrarne bifallen.

Uti en vid innevarande riksdag väckt, till lagutskottets behandling öfverlemnad motion n:o 71 förnyar herr *J. Johnsson*, under hänvisning till frågans behandling vid sistlidet års riksdag, sin framställning och hemställer alltså, att Riksdagen, under förutsättning att det hvilande förslaget till § 6 riksdagsordningen antages, för sin del måtte antaga följande förordning angående förändrad lydelse af § 1 förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skall hafva följande förändrade lydelse:

I hvarje län skall finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud från länets städer och härad eller tingslag; dock att detta stadgande, äfvensom hvad här nedan vidare föreskrifves, icke må ega tillämpning på stad, som har en folkmängd af minst en etthundrafemtiondedel af rikets hela invånareantal. Landstingsmännen äro vid utöfning af sitt uppdrag icke bundna af valmäns föreskrifter.

Lika med motionären anser utskottet, att antagandet af omförmälda grundlagsändringsförslag skulle, derest 1 § af ifrågakvarande förordning bibehölles oförändrad, kunna i afseende å rätten att utse riksdagsman i Första Kammaren föranleda missförhållanden emellan landstingen och vissa städer, som ur landstinget utträdt; och då Riksdagen numera för sin del antagit samma förslag, samt utskottet finner den af motionären förordade ändringen i förevarande § vara en lämplig och tillfyllestgörande åtgärd till undvikande af dylika missförhållanden, får utskottet alltså hemställa,

att Riksdagen för sin del må antaga följande

Lag

angående förändrad lydelse af § 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att § 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

I hvarje län skall finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud från länets städer och härad eller tingsslag; dock att detta stadgande, äfvensom hvad här nedan vidare föreskrifves, icke eger tillämpning å stad, som har en folkmängd af minst en etthundrafemtiondedel af rikets hela invånareantal. Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bundne af valmäns föreskrifter.

Stockholm den 20 april 1894.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation

af herrar *Annerstedt, von Krusenstjerna, Pehrsson, Ölander, von Stapelmohr, Bruzelius, Kardell* och *E. Svensson* hvilka anförde:

En stads utträde ur landstinget medför icke oväsentliga rubbningar i förhållandet mellan staden och länet i öfrigt med afseende å de angelägenheter, hvilka äro föremål för landstingens verksamhet, och utskiftningen af de vid skilsmessan befintliga gemensamma anstalter och inrättningar kräfver för sitt genomförande öfverenskommelser emellan staden och landstinget, hvilkas affattande i öfverensstämmelse med rättvisans och billighetens fordringar är en ganska grannlaga uppgift. Sedan staden ur landstinget utträdt och ordnat sina angelägenheter såsom ett derifrån helt och hållet afskildt samhälle, medför ock en återförening med landstinget för staden icke ringa rubbningar i åtskilliga förhållanden och olägenheter af ganska afsevärd betydelse. Det synes därför enligt reservanternas uppfattning vara uppenbart, att lagstiftningen i fråga icke bör gifvas ett sådant innehåll, att påföljden deraf sannolikt blefve den, att städer, hvilka komme att uppnå den folkmängdssiffra, som betingar till utträde ur landstinget, under den närmaste tiden derefter vexelvis skulle utgå från och återinträda i landstinget. Då nemligen erfarenheten utvisar, att af lätt förklarliga anledningar de medelstora städernas utveckling här i landet eger rum på det sätt, att en tidsperiod af hastig tillväxt efterföljes af en kortare eller längre period, under hvilken endast en obetydligare tillökning i stadens folkmängd eller till och med nära nog stillestånd deri förekommer, kan den af motionären föreslagna regeln, vid det förhållande att tillväxten i hela landets befolkning försiggår med större likformighet, otvifvelaktigt leda dertill, att stadens folkmängd ena året uppgår till minst en etthundrafemtiondedel af rikets hela invånareantal och ett följande år sjunkit derunder, oaktadt någon absolut minskning i stadens befolkning icke eger rum.

Då den af staden utsedde riksdagsmannen i Första Kammaren kommer att bibehålla sitt mandat under den tid af nio år, för hvilken han blifvit utsedd, skulle derunder staden flera gånger kunna komma att utträda ur landstinget och dermed återförenas, utan att detta medförde någon inverkan på representationens sammansättning, och vore staden händelsevis skild från landstinget vid den tidpunkt, då denna representants mandat går till ända, skulle samma förhållande komma att fortsättas. Följaktligen skulle staden blifva underkastad alla de olägenheter, som af en dylik vexling härflyta, utan att det åsyftade målet, in-

skränkningen i stadens rätt att välja särskild riksdagsman i Första Kammaren, kommer att uppnås. De olägenheter, som sålunda skulle blifva en följd af antagandet utaf den föreslagna förändringen i 1 § i landstingsförordningen synas reservanterna helt och hållet kunna förekommas genom tilläggandet af bestämmelsen, att stad, som utträdt ur landsting, ej skall med landstinget återförenas, så framt ej stadens folkmängd nedsjunker under det invånareantal, som berättigat staden till utträde — en bestämmelse hvilken i det afseende, hvarom nu är fråga, står i fullständig öfverensstämmelse med innehållet i hittills gällande 1 § i landstingsförordningen. Dessutom vilja reservanterna framhålla, att lagförändringen icke i någon händelse synes böra hafva den inverkan, att Gefle stad, som redan uppnått den folkmängdssiffra, att staden jemlikt nu gällande lag utträdt ur landstinget, men hvars folkmängd dock icke uppgår till en etthundrafemtiondedel af rikets hela invånareantal, skulle på grund af lagändringen frångå den rättighet att ej deltaga i landsting, som denna stad redan förvärfvat.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt anse reservanterna, att utskottets hemställan bort hafva följande lydelse:

att Riksdagen för sin del ville antaga följande

Lag

angående förändrad lydelse af § 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att § 1 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

I hvarje län skall finnas ett landsting, sammansatt af valda ombud från länets städer och häradar eller tingslag; dock att detta stadgande, äfvensom hvad här nedan vidare föreskrifves, icke eger tillämpning å stad, som har en folkmängd af minst en etthundrafemtiondedel af rikets hela invånareantal, eller å stad, som utträdt ur landsting och hvars invånareantal ej minskats under det, som berättigat staden till utträde. Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bundne af valmäns föreskrifter.

Herrar *Hasselrot*, *C. H. Lundström* och *F. Andersson* hafva begärt få här antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.